

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

BIEDERMANN, Zsuzsanna

Önkéntesként Madagaszkáron – Magyar szemmel az ország. Interjú Szabó Nórával

Eredeti közlés /Original publication:

Középsuli.hu – Középiskolások Magazinja, 2015

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.002.049

Dátum/Date: 2017. március / March 14.

filename: biedermann_2015_OnkentMadagasz

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

BIEDERMANN, Zsuzsanna: Önkéntesként Madagaszkáron – Magyar szemmel az ország. Interjú Szabó Nórával, *AHU MATT*, 2017, **pp. 1–19.** old., No. 000.002.049, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Interneten / At the internet

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, Afrika, mindennapi élet, Madagaszkár, napi munka, oktatás, Szabó Nóra

African research in Hungary, Africa, everyday life, Madagascar, daily work, education, Nóra Szabó

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK-, DOKU-

MENTUM- ÉS ADAT-TÁR / THE FIRST HUNGARIAN FREE
ELECTRONIC SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS,
STUDIES, COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* Magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára / Writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* Az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött. / The materials in the database are free but access or downloading are subject to registration.

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig. / The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

ÖNKÉNTESKÉNT MADAGASZKÁRON – MAGYAR SZEMMEL AZ ORSZÁG

Interjú Szabó Mórával

BIEDERMANN, Zsuzsanna

Címkék: **Afrika, élet, Madagaszkár, munka, oktatás, Szabó Nóra**

Középsuli.hu – Középiskolások Magazinja, 2015

Milyen lehet Afrikában önkénteskedni? Milyen az adott ország a saját szemünkkel látva? Ezekre is keresi a választ az *Afrikablog.hu* internet-sorozatában, melyben olyan személyekkel készítenek interjút, akik ab-

ban segítik az itthon élő magyarokat, hogy megismerhessék a földrész életét. Az alábbi interjúból kiderül, hogy Szabó Nóra hogyan töltötte önkénteskedését Madagaszkáron.

Hogy kerültél Madagaszkárra és mit csináltál ott?

Önkéntesnek mentem Madagaszkárra két szervezethez. Az egyik, ami északon van, egy Mada Clinics nevű szervezet. A 2012 óta NGO-ként működő társaság célja, hogy egészségügyi ellátás és oktatást biztosítson a madagaszkári embereknek. Egy klinikát és egy iskolát üzemeltetnek a Maventibao nevű északi faluban. Országtól és vallástól függetlenek.

A Mada Clinics-et egy olyan amerikai katona-mérnök alapította, aki sokat harcolt Ázsiában és visszavonulása után úgy érezte, tennie kell valami jót a társadalomért. Amikor közel 15 évvel ezelőtt megbízást kapott, hogy Madagaszkáron egy zafírbánya kapacitásfejlesztési lehetőségeit térképezze fel, és megtapasztalta, hogy alig van orvosi ellátás, nagyon alacsony az iskolázottság a szigeten, ígéretet tett a helyieknek, hogy vissza fog térni, és megpróbál változtatni a körülményeken.

Madagaszkáron a Mada Clinics az egyetlen civil szervezet, akik az orvosi ellátást is teljesen ingyenesen biztosítják. Én itt az iskolában tanítottam angolt és jogát a gyerekeknek, illetve az első másfél hétben a klinikán is segítettem.

Szabó Nóra a Sainte-Marie szigeten, ahol a régi időkben kalózok éltek: a Madagaszkár partjaitól nyolc kilométerre található sziget azóta is népszerű az európaiak körében (Fotó: Szabó Nóra)

A gyerekek mentalitása hihetetlenül más, mint itthon. Az iskola szinte egész nap tart, mégis fűlig ér a mosolyuk, folyamatosan motiváltak, szeretnének tanulni. Pedig van aki hét–nyolc kilométert is gyalogol az iskoláig. Nekik ez egy érték, és a mindennapokban a tanulás jelenti a legfőbb impulzust számukra. Ilyen közegben nagyon jó volt tanítani. Az NGO igazgatójának is segítettem, mert nyugdíjas korú, szeretne visszaköltözni Amerikába, de nem akarja, hogy a kezdeményezése az ő távozásával véget érjen. Ötleteket gyűjtöttünk, hogyan lehetne több önkéntest toborozni, fejleszteni.

A másik szervezet, ahol az ország déli részén egy halászfaluban, Ifaty-ban dolgoztam, egy ReefDoctor nevű angol civil szervezet. Célja a tenger ökoszisztémájának megőrzése, az öbölben élő közösség megélhetésének javítása. Mindemellett a Tengeri és a Természettudományi Intézetnek készítene elő, és végeznek ökológiai kutatásokat; főképp búvárkodással mértük fel a halak és korallok állományát, a tengeri növényzetet. A helyi halászokat, gyerekeket tanítottuk angolul, és hogy hogyan lehet úgy halászni, hogy ez az öböl fájállományát ne zavarja meg (például ne szúnyoghálóval halásszanak a nagyobb halakra, mert azzal akaratlanul is kárt okoznak a kisebb méretű halállományban). Emellett tengeri uborka és tengeri alga programjuk is van, itt a farmokon is dolgoztunk.

**A maventibaói gyerekeknek, csakúgy mint az ország többi részén, hat-
éves kortól 14 éves korig kötelező iskolába járni, ennek is köszönhető,
hogy az írni-olvasni tudás a népesség közel 65%-nál általános
(Fotó: Szabó Nóra)**

Madagaszkár kb. ötször akkora, mint Magyarország. Milyen az utak állapota?

Elég nehézkes eljutni egyik helyről a másikra. Nagyon rossz az utak állapota. Van kb. 3–4 fő útvonaluk, ahol bozóttaxik közlekednek. Ezt úgy kell elképzelni, hogy egy 12 személyes minibuszba alsó hangon 25 embert ültetnek be, meg még a csirkét, disznót vagy amit épp szállítanak. Ez tényleg bozótbusz, azaz minden bozótbán, minden sarkon megáll. Tehát a menetidő, ami mondjuk autóval két óra lenne, így legalább négy óra.

Nagyon rossz a bozóttaxik műszaki állapota. Az esetek nyolcvan százalékában nem is slusszkulccsal indítják a taxikat, hanem a vezetéket kötik össze, és majd csak elindul. Az ablak helyén gyakran szemeteszsák vagy fólia van, az is előfordult, hogy egy busznak leesett az ajtaja a kanyarban. Viszonylag kevés a baleset, a földutakon nem tudnak gyorsan menni, de meglepően jól vezetnek. A bozótbuszon kívül a nagyobb települések között csak gyalog lehet menni, vagy szarvasmarhákat (zebukat) szoktak szekér elé befogni.

A zebu a szarvasmarha egyik meglehetősen jól tűrő, trópusi tájakon elterjedt alfaja: legfőbb jellemzői a vállpúpja és a nyakán csüngő, nagy bőre, valamint lógó fülei (Fotó: Szabó Nóra)

Vagy aki gazdag turista, az bérelhet dzsipet, de csak sofőrrel, mert külföldiek nem vezethetnek. Egyetlenegy vasútvonal van, és azzal nem jutsz sajnos túl messzire. A belső repülőjáratokkal lehetne időt spórolni, de csak az Air Madagascar repül az országon belül. Van egy pár gépük, de mivel a miniszterelnöknek nincs magánrepülője, előfordul, hogy törölnek egy járatot, ha neki szüksége van a gépre. Előfordul olyan is, hogy aznap szólnak, hogy négy órával előbb indul a gép.

Én is kétszer repültem, de amikor délről Antananarivoba (a fővárosba) akartam repülni az utam végén, akkor az Air Madagascar sztrájkja miatt a vezetőket bebörtönözték, és hatalmas káosz alakult ki. Mindig azt mondták, hogy a következő járat már elindul, de három-négy napig nem indult semmi. Akinek nemzetközi csatlakozása volt, az lekéste.

**Piac Madagaszkár északi csücskén, Diego Suárez városában
(Fotó: Szabó Nóra)**

Madagaszkár őslakosait malgasnak nevezik, de ők nem egy egységes nép, hanem számtalan különböző csoport keveréke. Van egységes nemzettudat?

Mindenki malgasnak tartja magát, az egységtudat megvan. De vannak kisebbségek, és a nyelvük, kultúrájuk eltérő. Például északon megtanultam néhány szót, és azok közül szinte egyet sem tudtam használni délen, annyira eltérőek a helyi nyelvek.

Éppen ezért ők is egymás között sokszor átváltanak franciára. A francia abszolút élő nyelv, és szinte mindenki beszéli. Angollal nem nagyon lehetett boldogulni.

Az idősek és nők szerepe milyen a társadalomban?

Az időseket nagyon tisztelik. A vallások tekintetében jelen van például a keresztény (40%) és muszlim (5%) vallás is, de a legfőbb érték az ősök tisztelete. Az időseket bölcsnek tartják, és a családban is nagyon fontos szerepet töltenek be. Egyébként többnyire van egy ősökhöz kapcsolódó hiedelemviláguk és a mai napig – hiába katolikus, elmegy persze a templomba, de – inkább a nemzedékeken keresztül öröklődő szokásokat tartják be.

A nők szerepe egyrészt nem rossz, másrészt viszont az oktatás nagyon befolyásolja az egyén életét. Maventibaoban, abban a faluban, ahol északon én voltam, csak általános iskola van. Kicsit vérzett is a szívem, hogy amint a kislányok leteszik a vizsgát 12–13 évesen, hiába nagyon okosak, vége a tanulási lehetőségeknek.

Ha nincs ott iskola, akkor el kellene költöznie a lánynak, hogy tanulhasson, de ehelyett a családja inkább férjhez adja. Onnantól kezdve neki az a feladata, hogy a férjét szolgálja, így saját szabadsága és döntési joga nincs.

A malgas nők általában fiatalon férjhez mennek és gyereket szülnek, ezután a családjuknak élnek (Fotó: Szabó Nóra)

Melyek a fő gazdasági tevékenységek, munkalehetőségek?

A mezőgazdaság, a turizmus, a textilipar és a bányászat nagyon fontos bevételi forrás és munkalehetőség. A jelenlegi vezetés katonai puccsal került hatalomra, éppen ezért nemzetközi szinten nem is fogadják el legális hatalomként, és ennek a turizmusra is negatív hatása van. A gazdaság abszolút nem stabil, és nem jönnek a turisták, pedig vannak olyan vidékek, ahol ez a fő bevételi forrás. Ezen kívül (azokon a területeken, ahol én voltam) van, aki mezőgazdaságból él, és van, aki zafirbányákban dolgozik.

Hangsúlyoznám, hogy nagyon sok az ásványkincsük (jelentős például a titánexport), zöldségük, gyümölcsük (szegfűszeg-, és vanília-termelésben is nagyhatalomnak számít az ország).

Zafírválogatás egy zafírbánya közelében: Sok malgas a zafírbányák közelébe költözik a gyors meggazdagodás reményében, de a kiugrás csak keveseknek sikerül. A zafírt átvevő környékbeli ékszerészek szerint a jó minőségű ékkövek száma rohamosan csökken. (Fotó: Szabó Nóra)

Mindenük megvan, de a nyitottság, a kereskedelmi hagyományok hiányoznak, ezért nem tudnak dinamikusan fejlődni.

Ifaty: Madagaszkáron a halászat is fontos jövedelemforrás a part menti településeken: a madagaszkári polipok például olyan népszerűek, hogy a kis Indiai-óceán melletti falvakból Európa szupermarketeinek és éttermeinek polcaira is szállítanak belőle (Fotó: Szabó Nóra)

Elégedettek-e az emberek az életükkel? Nem álmodoznak például a fiatalok arról, hogy nagyobb városba költöznek?

Erre nehéz általánosságban válaszolni. Internet nincs igazán, de tévé három-négy is van falvanként, mégsem igazán tudják, hova is vágyódnának. Ahogy én láttam, a városokban sokkal rosszabbak a körülmények, mint vidéken. Antananarivo például nagyon szennyezett, ha egy-két napnál többet töltesz itt, akkor azt a tüdődön érzed. Van munka, ha valaki nem a mezőgazdaságban akar dolgozni, de piszkosabbak az utcák, vidéken sokkal jobban segítik egymást az emberek, és a betegségeket is jobban kezelik természetközeli gyógymódokkal.

Mennyire probléma a túlnépesedés?

Abszolút nem jellemző a családtervezés, családonként öt-hat gyerek van általában, így a lakosság döntő része fiatal. Összesen huszonkét millióan élnek a szigeten (ez a világ negyedik legnagyobb szigete).

Malgas édesanya a gyermekével egy zafírbánya közelében, mellettük zafírválogatás folyik (Fotó: Szabó Nóra)

Az NGO-k révén a családtervezésről sokkal több információ áll most már a vidéki lakosság rendelkezésére is, egyelőre mégsem igazán élnek vele. A Mada Clinics kórházában a betegségek 80–90 százaléka szexuális úton terjedő fertőző betegség volt. Az a szerencse, hogy az AIDS nem igazán elterjedt. A szexuális partnerek megválasztása (akár több szerető hosszú távú tartása is a házastárs mellett) tabu, nem beszélnek róla, de mindenki tudja, hogy általában nem csak a házastársával van együtt valaki.

Olyan történetet is hallottam, hogy egy helyi viszonylatban jó állással rendelkező hetvenes éveiben járó embernek a különböző falvakban 3-4 barátnője is van, és közülük akad, aki huszonéves. Nagyon fontos a státusz, barát vagy szerető tekintetében talán nem a szexualitás a lényeg, hanem a presztízs.

Milyen a közbiztonság? Utazhat-e egyedül a fehér ember? Milyenek az árak?

Szerintem teljesen jó, nyugodtan lehet egyedül utazni. Az árak nagyon változóak. Ha sok az idő, akkor nyugodtan lehet bozóttaxizni (100 kilométerre kb. 700 forint). De ha nem érsz rá, akkor dzsipet kell bérelned sofőrrel, és az már európai viszonylatban is drága. A szállások tekintetében elég széles a választási lehetőség, úgyhogy mindenki találhat általában a pénztárcájához illőt. A kisebb szigetek drágábbak, mert oda nehéz eljuttatni az ásványvizet, és az ott nem termő zöldséget, gyümölcsöt stb.

Milyen az egészségügyi infrastruktúra, vannak-e kórházak?

Vannak, de többnyire csak a nagyobb városokban, és nem jól felszereltek. Anyagi helyzethez kötött a jó ellátás, még ha nem is fizetős. Általánosságban is nagyon nagy az országban a korrupció. Ha valaki műtétet szeretne vagy vizsgálatot, akkor úgy tudja meggyorsítani a folyamatot, hogy csúszópénzeket fizet ennek-annak. És ez nagyon szelektálja az ellátottak körét. Ha valakinek valami baja van, akkor inkább a helyi füvesemberhez mennek. Vannak sámánok, és a malgasok nagyon hisznek a sámán főzeteiben. Ehhez a hiedelemvilág is szorosan kapcsolódik.

Rám megsértődött a helyi sámán, mert ő a jövőt is látja állítólag, én pedig nem mentem el hozzá.

A nyugdíjrendszer mennyire általános?

Csak a köztisztviselők kapnak nyugdíjat tudomásom szerint. Azok, akik civil szervezeteknek dolgoznak, bár kivételezett helyzetben vannak, még ők sem kapnak nyugdíjat. Így az átlagember esetében a következő generáció feladata, hogy gondoskodjon az idősekről.

Milyen az oktatási rendszer?

Az általános iskolai oktatás ingyenes, és tényleg általános. A középiskolai oktatás inkább csak nagyobb helységekből jellemző, egyetem pedig csak Antananarivóban és a nagyobb városokban (Diego Suarez, Toliara, Fianarantsoa, Toamasina stb.) van.

Iskolás gyerekek Maventibaóban (Fotó: Szabó Nóra)

Az egyetemi oktatásért pedig többnyire fizetni kell, ezt csak azért gondolom, mert azok az egyetemisták, akikkel kint találkoztam, láthatóan magasabb szociális osztályból származtak.

Mi volt a legfőbb benyomásod a malgasokról?

Nagyon kedvesek, de nagyon babonásak. Ez szinte mindenkire jellemző.

A Mada Clinics iskolájában például két terem volt. Az egyik teremben az elsőtől negyedik osztályos korig ültek a gyerekek, a másikban tanultak a nagyobbak. Éppen tanítottam, mindig próbáltam minél interaktívabb órákat tartani, és az egyik ige az volt, hogy maradjanak csöndben. Erre elkezdtem mutogatni nekik, hogy „pssst”. Nem tudtam, hogy ez is tabu, azaz *fadi* (helyi nyelven). Szinte mindenkinek van egy szelleme a malgasok hite szerint, a másik teremben tanító tanár szellemét pedig annyira zavarta a püsszegő hang, hogy kirohant és három napra elbujdosott. Mert a szellemének meg kellett nyugodnia.

Ezután száz gyereket együtt tanítottam, mert ő három napig hiányzott. Azt mesélte, amikor visszajött, hogy önkívületi állapotba került a püsszegő hang hallatán, és nem ő irányította a tetteit, hanem a szelleme.

Nagy jelentőséget tulajdonítanak többek között az álmoknak is. Az álmaikat úgy mesélik el, hogy a „rossz lélek megszállt”, vagy a „jó lélekkel találkoztam, és ezt az üzenetet hozta”.

A *fadi*, azaz a tabu rendszerére másik jó példa az egyik hétvégi utazásomon halott történet. Elmentem egy nemzeti parkba, és láttam, hogy legalább ötven rendőrautó parkol a területen. Kérdeztem, hogy mi az oka. Kiderült, hogy van egy barlangrendszer, ahova többnapos túrát lehet tenni. Egy amerikai nászutas pár vezetőt bérelt, és elindultak a barlangrendszerben, de eltévedtek a vezetővel együtt. A szüleik kétségbeesetten hívogatták őket, és amikor nem kaptak róluk hírt, értesítették a malgas hatóságokat.

Elkezdte őket keresni a madagaszkári rendőrség, egyre több és több alakulattal. De a barlangrendszerben régen ősi harcok folytak, és kiderült, hogy a rendőrök oda nem lépnek be, mert ez számukra egy *fadi*, azaz tabu. Tehát nem a barlangrendszerben, hanem a park területén keresték őket egyre nagyobb erővel. Az lett a történet vége, hogy négy napot töltöttek a barlangban, a lány szülei elrepültek Madagaszkárra.

kárra, értesítették a CIA-t, és mentőhelikopterekkel ők mentették ki a párt a barlangból.

A másik érdekesség, ami eszembe jut most, egy délen megfigyelt szokás volt. Ha házasodni akar a férfi, akkor a lány családja azt kéri tőle, hogy lopjon el egy szarvasmarhát (zebut) és menjen emiatt börtönbe. Ha ez megvolt, akkor jöhet a lánykérés. Ez egy próba, aminek az a mögöttes tartalma, hogy tesztelik: ha a családnak nincs mit ennie, akkor is tud-e ételt keríteni a családfő. Viszont a tetteiért viselnie kell a következményeket.

Ezek a mendemondák, szokások nagyon erősen tartják magukat.

Tudják-e hol van Magyarország, találkozótál-e kint magyarokkal?

Nem igazán tudják, hol vagyunk. Franciaországot tudják, szóval ahhoz viszonyítva el lehet magyarázni. Különben elég sok francia él Madagaszkáron, és sok olasz és amerikai turista is érkezik.

**A turisták kedvelt célpontja az Isalo Nemzeti Park, amely híres különleges homokkő alakzatairól, mély kanyonjairól és pálmafás oázisairól
(Fotó: Szabó Nóra)**

Ha külföldi vagy, akkor azt kérdezik, francia vagy amerikai vagy-e. Még a magyar kapcsolatokról annyit, hogy sok utcát Benyovszky utcának neveznek, de a malgasok nem tudják miért. Ennek Benyovszky Móric magyar gróf az oka, akit a francia király bízott meg, hogy Madagaszkár szigetét a korona számára elfoglalja. Olyan emberségesen

bánt az elfoglalt sziget bennszülötteivel, hogy azok állítólag királyuknak is megválasztották, innen a sok utcanévtábla.

(Az interjút készítette Biedermann Zsuzsánna, MTA KRTK Világgazdasági Intézet tudományos munkatársa, Afrika-kutató)